

POLSKI PROCES WEKSLOWY

**Jan Mojak
Tomasz Turski**

POLSKI PROCES WEKSLOWY

**Jan Mojak
Tomasz Turski**

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 19 stycznia 2023 r.

Recenzent

Dr hab. Marcin Dziurda

Wydawca

Małgorzata Stańczak

Redaktor prowadzący

Joanna Ołówek

Opracowanie redakcyjne

Joanna Ośka

Projekt okładek serii

Wojtek Janikowski

Poszczególne rozdziały napisali:

Jan Mojak – rozdział I, III, VII, VIII

Tomasz Turski – rozdział II, IV, VI, IX

Jan Mojak, Tomasz Turski – rozdział V, X

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8328-122-3

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	7
Słowo wstępne.....	9
Rozdział I	
Pojęcie, funkcje i rodzaje weksli.....	11
Rozdział II	
Wystawianie weksli w obrocie gospodarczym, konsumenckim i powszechnym.....	33
Rozdział III	
Weksel <i>in blanco</i> a deklaracja wekslowa.....	67
Rozdział IV	
Szczególne cechy i zakres odpowiedzialności dłużników wekslowych.....	81
Rozdział V	
Wszczęcie procesu wekslowego.....	103
Rozdział VI	
Status wekslowego nakazu zapłaty.....	123
Rozdział VII	
Zarzuty wekslowe jako instrument obrony interesów dłużników wekslowych.....	131

Rozdział VIII

Stadia procesu wekslowego	145
--	------------

Rozdział IX

Wyrokowanie w procesie wekslowym	155
---	------------

Rozdział X

Model polskiego procesu wekslowego <i>de lege ferenda</i>	173
--	------------

Literatura	193
-------------------------	------------

SŁOWO WSTĘPNE

Oddawane do Państwa rąk opracowanie *Polski proces wekslowy* jest pierwszą w polskiej doktrynie prawa próbą kompleksowego przedstawienia skomplikowanej problematyki sądowej realizacji wierzytelności wekslowych. Zamiarem autorów było ujęcie materii nakazowego procesu wekslowego na szerokim, ogólnym tle surowej odpowiedzialności cywilnej dłużników wekslowych.

W pierwszej części opracowania autorzy prezentują więc rozważania dotyczące funkcji i rodzajów weksli w obrocie powszechnym, gospodarczym i konsumenckim. Następnie przedstawiona zostaje materia wystawienia weksli w ogólności, w tym wielopłaszczyznowa problematyka wystawienia i uzupełnienia weksli *in blanco* na tle roli i kształtu formalnego deklaracji wekslowej.

W drugiej części niniejszej książki omówione zostały procedura wszczęcia procesu wekslowego oraz status prawnoprocesowy wekslowego nakazu zapłaty. Pogłębione wywody poświęcono szczególnie złożonej jurydycznie materii pojęcia rodzajów i zarzutów wekslowych, jako instrumentu obrony interesów dłużników wekslowych. Po przedstawieniu poszczególnych stadiów procesu wekslowego autorzy starają się omówić finalny jego etap, tj. wyrokowanie w procesie wekslowym.

Opracowanie kończy próba krytycznego podniesienia uwag dotyczących modelu polskiego procesu wekslowego *de lege ferenda*.

Uwzględniono w pracy stan prawny, podstawową literaturę przedmiotu oraz najważniejszą judykaturę na dzień 19.01.2023 r.

Lublin–Warszawa 2022 r.

Jan Mojak, Tomasz Turski

Rozdział I

POJĘCIE, FUNKCJE I RODZAJE WEKSLI

Weksel. Weksel jest papierem wartościowym posiadającym cechy ściśle określone przez prawo (por. art. 1 i 101 pr.weksl.), w którym wystawca albo sam przyrzeka zapłatę określonej sumy pieniężnej, albo poleca zapłatę weksla i poddaje się odpowiednim – przewidzianym przez Prawo wekslowe – rygorom prawnym.

Prawo cywilne nie zawiera legalnej definicji papieru wartościowego. W doktrynie natomiast podejmowane są próby stworzenia takiej definicji, która – z jednej strony – pozwalałaby na odróżnienie dokumentów będących papierami wartościowymi od innych dokumentów, z drugiej strony zaś – byłaby na tyle elastyczna, żeby oddać istotę zróżnicowanej wewnętrznie kategorii papierów wartościowych. Nie aspirując do tworzenia jakiejś oryginalnej koncepcji, można – na potrzeby tego opracowania – przyjąć formułę, według której za papiery wartościowe uzna się *sui generis* dokumenty, które stwierdzają istnienie określonego prawa majątkowego w taki sposób, że posiadanie dokumentu staje się niezbędną przesłanką realizacji prawa. Posiadaczowi dokumentu uznanego za papier wartościowy przysługuje **legitymacja formalna**, co oznacza, że dłużnik powinien spełnić mu świadczenie, spełnienie świadczenia zaś przez dłużnika będącego w dobrej wierze do rąk posiadacza legitymowanego treścią papieru wartościowego zwalnia tego dłużnika z zobowiązania (por. art. 921⁶ i 921⁷ k.c.).

Często podkreślaną cechą dokumentów uznanych za papiery wartościowe jest ich obiegowy charakter, który wynika ze ścisłego związku między

dokumentem a inkorporowanym w nim prawem majątkowym i polega na istotnym przyspieszeniu i uproszczeniu mechanizmu przenoszenia praw inkorporowanych w papierach wartościowych. Lapidarnie, chociaż bardzo nieprecyzyjnie, wyraża się to w stwierdzeniu, że prawo ucieleśnione w papierze wartościowym „podąża za dokumentem”, czyli że do rozporządzenia takim prawem majątkowym wystarczy rozporządzenie dokumentem. Zasadność takiego stwierdzenia zostanie zweryfikowana dalej, przedtem jednak należy bliżej określić zakres merytoryczny rozważań.

Najogólniejszym podziałem papierów wartościowych jest – jak wiadomo – podział na papiery wierzycielskie oraz papiery udziałowe. Do papierów udziałowych zalicza się tradycyjnie akcje, inkorporujące prawa majątkowe wspólnika w spółce akcyjnej. Obrót tymi papierami pozostaje poza zakresem niniejszych rozważań. Papierami wierzycielskimi natomiast są papiery inkorporujące wierzytelności, tj. prawa majątkowe o charakterze względnym, szeroko definiowane w rozdziale 1 niniejszego opracowania. Do papierów wierzycielskich zalicza się weksle, czek, obligacje oraz zbliżone do obligacji szczególne rodzaje papierów wartościowych, jak listy zastawne, bony komercyjne, bony skarbowe. Właśnie obrót wierzytelnościami wynikającymi z tych papierów zostanie dalej omówiony.

Wierzytelność. Przepisy Kodeksu cywilnego nie formułują definicji wierzytelności; identyfikacja tego pojęcia jest zadaniem doktryny. W literaturze przyjmuje się powszechnie, że wierzytelność jest prawem podmiotowym¹.

Syntetycznej analizy poglądów wyrażanych w literaturze odnośnie do pojęcia wierzytelności dokonał J. Mojak². Wynika z niej, że według R. Longchamps de Bériera wierzytelność jest prawem wierzyciela do zaspokojenia oznaczonego interesu przez odpowiednie zachowanie się dłużnika. Podobne ujęcie przedstawił F. Zoll. Obaj autorzy większą

¹ Z. Banaszczyk [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 1, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2007, s. 851.

² J. Mojak, *Obrót wierzytelnościami*, Warszawa 2021, s. 20–21.

uwagę przykładali do obowiązków obciążających dłużnika, uprawnienia wierzyciela natomiast traktowali jako korelat tych obowiązków.

Jednocześnie F. Zoll, podobnie jak niektórzy przedstawiciele niemieckiej doktryny prawa obligacyjnego, chciał przyznać wierzycielowi – obok prawa względnego – także prawo bezwzględne przeciw dłużnikowi, będące *sui generis* prawem własności wierzycielności, skutecznym *erga omnes*. Nietrafność tego typu konstrukcji uzasadnił A. Ohanowicz. W szczególności należy podzielić twierdzenie tego autora, że za „urzęcowieniem” wierzycielności nie przemawia okoliczność, iż można nią rozporządzać – między innymi – w drodze przelewu. O charakterze względnym lub bezwzględnym (obligacyjnym lub rzeczowym) prawa podmiotowego bowiem decyduje nie sposób jego przenoszenia na inne podmioty, ale normatywnie określona struktura stosunku prawnego, z którego prawo to wynika.

Na tle art. 353 § 1 k.c. W. Czachórski twierdzi, że wierzycielnością jest zobowiązanie z punktu widzenia podmiotu uprawnionego (wierzyciela); w ramach wierzycielności – jako prawa podmiotowego – mieści się kilka uprawnień, którym odpowiadają najczęściej pokrywające się z nimi obowiązki dłużnika. A. Ohanowicz widzi w wierzycielności uprawnienie wierzyciela. Według tego autora wierzycielność i dług są dwiema stronami tego samego stosunku prawnego (zobowiązania), zależnie od tego, czy rozpatrujemy go ze strony uprawnionej, czy zobowiązanej. S. Grzybowski uznaje wierzycielność (obok długu) za podstawowy oraz konieczny element każdego stosunku zobowiązaniowego, w ramach którego należy dostrzegać wiele różnych uprawnień będących przejawem prawa podmiotowego. A. Wolter zaś traktuje wierzycielność jako jedną z postaci korzystania z dóbr majątkowych, będącą prawem jednego podmiotu (wierzyciela) do żądania świadczenia od drugiego podmiotu (dłużnika). Z kolei Z. Radwański uważa wierzycielność za prototyp wszelkich praw podmiotowych względnych, polegający na tym, że wierzyciel może żądać od dłużnika świadczenia³.

³ Por. J. Mojak, *Obrót...*, s. 20–21.

Cechą charakterystyczną przywołanych wyżej poglądów definiujących wierzytelność jest ujmowanie tego prawa podmiotowego jako roszczenia. Zgodnie z nimi, wierzytelność powstaje od razu jako roszczenie i treściowo się z nim pokrywa.

Przeciwno takiemu stanowisku zdecydowanie występuje A. Klein⁴, trafnie wskazując, że między roszczeniami a przysługującą wierzycielowi wierzytelnością istnieje związek funkcjonalny, gdyż roszczenia są instrumentami służącymi zabezpieczeniu wykonania wierzytelności (prawa podmiotowego). Gdyby roszczenie było tożsame z wierzytelnością, to spełnienie przez dłużnika obowiązku odpowiadającego jednemu z roszczeń musiałoby prowadzić do wygaśnięcia wierzytelności. Z reguły jednak spełnienie świadczenia przez dłużnika wymaga wielu jego zachowań i dopiero suma tych zachowań, których refleksem są poszczególne roszczenia wierzyciela – jeżeli realizuje interes wierzyciela, u którego podstaw leży wierzytelność – może być uznana za spełnienie świadczenia.

W nowoczesnej doktrynie⁵ prawa obligacyjnego podkreśla się też prymat stosunku zobowiązaniowego nad wierzytelnością. Wierzytelność jako prawo podmiotowe sprowadza się do jednego z elementów w strukturze obligacyjnego stosunku prawnego. Taki pogląd ma tę zaletę, że pozwala na klarowną dystynkcję takich pojęć, jak:

- 1) umowa (lub inne źródło zobowiązania),
- 2) stosunek zobowiązaniowy,
- 3) wierzytelność.

Jest to również ważne dla określenia przedmiotu cesji, zwłaszcza że niekiedy spotyka się niesłuszne twierdzenia, według których przedmiotem cesji jest umowa czy też stosunek zobowiązaniowy. Zbytec natomiast może dotyczyć wierzytelności albo też innych elementów stosunku zobowiązaniowego, występujących po stronie wierzycielskiej. Oczywiście w tej sytuacji staje się również stwierdzenie, że przeniesić w drodze przelewu

⁴ A. Klein, *Elementy zobowiązaniowego stosunku prawnego*, Wrocław 2005, s. 52.

⁵ M. Safjan [w:] *Kodeks cywilny*, t. 1, *Komentarz do art. 1–449¹⁰*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2015, s. 1068.

można wierzytelności wynikające nie tylko z umownych stosunków zobowiązaniowych, ale także ze stosunków obligacyjnych wynikających z jednostronnych czynności prawnych, bezpodstawnego wzbogacenia, czynów niedozwolonych bądź aktów administracyjnych.

Podstawowe rodzaje weksli. W świetle ustawy z 28.04.1936 r. – Prawo wekslowe (Dz.U. z 2022 r. poz. 282) **rozzróżnia się dwa rodzaje weksli: weksel trasowany i weksel własny.**

Weksel trasowany jest pisemnym poleceniem wystawcy skierowanym do trasata, dotyczącym bezwarunkowej zapłaty na rzecz remitenta określonej sumy pieniężnej. W swej konstrukcji weksel trasowany przybiera postać sformalizowanego przekazu, z którym mamy do czynienia wtedy, gdy jedna osoba (tzw. przekazujący) poleca drugiej osobie (tzw. przekazanemu) spełnienie określonego świadczenia na rzecz osoby trzeciej (tzw. odbiorcy przekazu).

Jest to **czynność prawna jednostronna**, zawierająca podwójne upoważnienia. Przekazujący upoważnia przekazanego do wykonania we własnym imieniu, ale na rachunek przekazującego, określonego świadczenia, i równocześnie upoważnia odbiorcę przekazu do odbioru tego świadczenia także we własnym imieniu.

O tym, czy przekazujący ma wobec przekazanego roszczenie o spełnienie określonego świadczenia, decyduje stosunek pokrycia łączący przekazującego z przekazanym. Wskutek przekazu nie powstaje natomiast bezpośredni stosunek między przekazanym a odbiorcą przekazu. Pojawia się on dopiero z chwilą wyrażenia przez przekazanego wobec odbiorcy przekazu zgody na wykonanie przekazu, zwanej akceptem. W praktyce przyjęcie zaznacza się na dokumencie podpisem, składanym przez przekazanego.

W wekslu trasowanym, podobnie jak w przekazie, występują trzy osoby: **wystawca weksla, trasat (przekazany)**, czyli osoba, której wystawca poleca zapłatę określonej sumy pieniężnej, oraz **remitent (odbiorca przekazu)**, tzn. osoba, na rzecz której lub na zlecenie której ma nastąpić zapłata.

W publikacji zaprezentowano problematykę sądowej realizacji wierzytelności wekslowych. Omówiono materię nakazowego procesu wekslowego z uwzględnieniem odpowiedzialności cywilnej dłużników wekslowych, powołując odpowiednio orzecznictwo oraz dorobek doktryny. Przedstawiono m.in. zagadnienia dotyczące:

- funkcji i rodzajów weksli w obrocie powszechnym, gospodarczym i konsumenckim;
- wystawiania weksli;
- procedury wszczęcia procesu wekslowego oraz statusu prawnoprocesowego wekslowego nakazu zapłaty;
- rodzajów i zarzutów wekslowych;
- wyrokowania w procesie wekslowym.

Autorzy przedstawili także uwagi *de lege ferenda* dotyczące modelu polskiego procesu wekslowego.

Jan Mojak – doktor nauk prawnych; radca prawny; wykładowca w Katedrze Prawa Cywilnego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Ekspert w zakresie prawa cywilnego, prawa papierów wartościowych, w tym prawa wekslowego oraz prawa bankowego. Był doradcą Komisji Papierów Wartościowych w Warszawie, konsultantem Ministerstwa Finansów ds. restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw oraz banków; pełnił funkcję arbitra oraz eksperta organów administracji rządowej; współtwórca projektów wielu aktów prawnych. Autor lub współautor blisko 200 publikacji.

Tomasz Turski – doktor nauk prawnych; radca prawny, ekonomista. Zainteresowania autora papierami wartościowymi zaowocowały obroną dysertacji pt. *Odpowiedzialność cywilna poręczyciela wekslowego*. Doświadczenie praktyczne zdobywał m.in. w kancelariach radców prawnych, doradcy podatkowego, sądach powszechnych, międzynarodowej instytucji finansowej, jednostkach samorządu terytorialnego. Prelegent międzynarodowych i ogólnopolskich konferencji naukowych, kursów oraz szkoleń. Autor lub współautor publikacji naukowych z zakresu prawa cywilnego, wekslowego i ochrony praw konsumentów.

9 788383 281223 W01P01

ISBN 978-83-8328-122-3

9 788383 281223

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

Czytaj także
w aplikacji Smarteca

